Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 4788/21
22.6.2022. године
Б е о г р а д

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судије Весне Станковић, председника већа и судија Весне Секулић и Сање Агатоновић, чланова већа, у парници тужилаца АА и ББ, обоје из ..., ..., чији је заједнички пуномоћник Божидар Станисављевић, адвокат из Београда, Ибарска 13/с4а, против тужене Републике Србије – Министарство правде, Београд, коју заступа Државно правобранилаштво из Београда, Косовска 31, ради накнаде штете, одлучујући о жалбама тужилаца и тужене изјављеним против пресуде Првог основног суда у Београду П 20664/18 од 15.12.2020.године, у седници већа одржаној дана 22.6.2022.године, донео је

П Р Е С У Д У

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Првог основног суда у Београду П 20664/18 од 15.12.2020.године у другом и четвртом ставу изреке, тако што се **ОДБИЈАЈУ** као неосновани тужбени захтеви тужилаца којима је тражено да се обавеже тужена Република Србија – Министарство правде из Београда, да тужиоцима АА из ... и ББ из ... на име накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе рехабилитованог лица, сада покојног ВВ, исплати износ од по 672.000,00 динара.

ОДБИЈАЈУ СЕ као неосноване жалбе тужилаца и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Првог основног суда у Београду П 20664/18 од 15.12.2020.године у трећем, петом, шестом, седмом, осмом, деветом и десетом ставу изреке.

ОДБИЈАЈУ СЕ као неосновани захтеви тужилаца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

ОБАВЕЗУЈУ СЕ тужиоци АА и ББ, обоје из ..., ... да туженој Републици Србији – Министарство правде, Београд на име трошкова другостепеног поступка исплате износ од 18.000,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа ове пресуде.

О б р а з л о ж е њ е

Првим ставом изреке побијане пресуде дозвољено је преиначење тужбе учињено поднеском тужилаца од 19.8.2020.године. Другим ставом изреке делимично је усвојен тужбени захтев, па је обавезана тужена да тужиоцу АА из ... на име накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе рехабилитованог лица сада пок. ВВ и свих њених правних последица, исплати износ од 672.000,00 динара. Трећим ставом изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев којим је тражено да се обавеже тужена да тужиоцу АА на име накнаде нематеријалне штете, преко износа досуђеног другим ставом изреке исплати још 1.344.000,00 динара. Четвртим ставом изреке делимично је усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да тужиљи ББ из ... на име накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе рехабилитованог лица сада пок. ВВ и свих њених правних последица, исплати износ од 672.000,00 динара. Петим ставом изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиље ББ којим је тражено да се обавеже тужена да јој на име накнаде нематеријалне штете, преко износа досуђеног четвртим ставом изреке пресуде, исплати још 1.344.000,00 динара. Шестим ставом изреке одбијен је тужбени захтев тужиоца АА из ... којим је тражено да се обавеже тужена да тужиоцу на име накнаде материјалне штете за трошкове настале у кривичном поступку исплати износ од 77.250,00 динара. Седмим ставом изреке одбијен је тужбени захтев ББ којим је тражено да се обавеже тужена да тужиљи на име накнаде материјалне штете за трошкове настале у кривичном поступку исплати износ од 77.250,00 динара. Осмим ставом изреке одбијени су захтеви тужилаца којим су тражили да се обавеже тужена да им исплати износ од 39.500,00 динара на име састављања два захтева за рехабилитационо обештећење од по 19.500,00 динара упућена надлежној комисији при Министарству правде Републике Србије. Деветим ставом изреке одлучено је да свака странка сноси своје трошкове парничног поступка. Десетим ставом изреке одбијен је предлог тужилаца за ослобађање од плаћања трошкова парничног поступка.

Благовремено изјављеним жалбама парничне странке су побијале првостепену пресуду и то тужиоци у трећем, петом, шестом, седмом, осмом, деветом и десетом ставу изреке због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права, а тужена, како из садржине њене жалбе произлази, у другом и четвртом ставу изреке из свих разлога прописаних одредбом члана 373 став 1 Закона о парничном поступку (“Службени гласник РС”, бр.72/11...18/20).

Испитујући правилност првостепене пресуде у побијаном делу сагласно овлашћењима прописаним чланом 386 Закона о парничном поступку, Апелациони суд је оценио да су жалбе тужилаца неосноване, а жалба тужене основана.

У проведеном поступку нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачке 1, 2, 3, 5, 7 и 9 Закона о парничном поступку, на које другостепени суд пази по службеној дужности у смислу члана 386 став 3 истог закона, а изрека првостепене пресуде је јасна и у њеном образложењу су дати потпуни разлози о битним чињеницама, тако да се она неосновано побија и због битних повреда

одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 Закона о парничном поступку.

Према утврђеном чињеничном стању покојни ВВ, син тужилаца, рехабилитован је правноснажним решењем Вишег суда у Суботици од 2.3.2017.године, по захтеву поднетом од стране његове супруге ГГ. Наведеним решењем утврђено је да су, заједно са произведеним правним последицама, ништаве од свог доношења пресуде Војног суда при Команди НСК бр. К 7/99 од 19.4.1999.године и Врховног војног суда К 138/99 од 26.5.1999.године, којима је ГГ оглашен кривим за кривично дело одбијања примања и употребе оружја из члана 202 став 1 у вези са чланом 226 став 1 КЗ СРЈ и на основу члана 202 став 1 у вези са чланом 226 став 1 КЗ СРЈ и члана 33, 38 и 41 КЗ СРЈ, осуђен на казну затвора у трајању од 5 година, а којима је ГГ за живота повређено право на приговор савести, право на слободу мисли, савести и вероисповести.

Ништавост наведених одлука уследила је након доношења пресуде Војног суда при Команди НСК бр. К 7/99 од 19.4.1999.године, којом је окривљени ВВ, војни обвезник ВП 5920/9 Суботица, оглашен кривим због кривичног дела одбијања примања и употребе оружја и коме је изречена казна затвора у трајању од 5 година. Пресудом Врховног војног суда К бр.138/99 од 26. маја 1999.године, цитирана одлука је потврђена, а жалба браниоца окривљеног ВВ одбијена. Решењем Врховног војног суда у Београду Квл.5/2000 од 18.1.2000.године, усвојен је захтев за ванредно ублажавање казне браниоца осуђеног ВВ, тако што је правноснажна пресуда Војног суда при команди Новосадског корпуса Ик бр.7/99 од 19.4.1999.године, преиначена у делу одлуке о кривичној санкцији и он је осуђен на казну затвора у трајању од једне године, у коју му је урачунато време проведено у притвору и на издржавању казне, почев од 8.4.1999.године, па надаље.

вв, син тужилаца, издржао је казну затвора у трајању од 336 дана као неоправдано и неосновано лишен слбоде, чиме је било повређено његово право на приговор савести, право на слободу мисли, савести и вероисповести прокламовано чланом 35 Устава СРЈ (“Службени лист СРЈ” бр.1/92), као и каснијом одредбом члана 43 Устава РС. Ништавост поменутих одлука од дана доношења истих подразумева и ништавост свих њихових правних последица, као и да се рехабилитовано лице – покојни ВВ, сматра неосуђиваним од тренутка доношења наведеног решења. Син тужилаца у време неоснованог лишења слободе живео је у заједничком домаћинству са својим родитељима, а након што се дана 25.2.2002.године венчао са ГГ, наставили су сви заједно да живе у истом породичном домаћинству. Син тужилаца је био мобилисан 1999.године, након чега је отишао до касарне, предао војничко одело и одбио да иде у рат, јер није желео да убија своје суграђане. Боравио је у војном затвору Клиса, а његови родитељи су му носили храну. После суђења пребачен је у Сремску Митровицу. Након што је издржао казну затвора од годину дана, пуштен је кући и тада је испричао родитељима да су стално били малтретирани, био је у модрицама, а две до три године након изласка из затвора почели су проблеми са видом, а потом је утврђено да има рак ока, због чега је лечен у Београду и у Прагу. Седам година након лечења поново су се појавили проблеми, извађено му је болесно око, а након две године због појаве метастаза на плућима ВВ је преминуо дана ....године. Мајка ВВ, тужиља ББ, навела је у свом исказу да сматра да би њен син још увек био жив да га нису мобилисали, јер је оболео због бомбардовања Новог Сада осиромашеним уранијумом.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања применом одредаба члана 302, члана 26 став 1, 21 став 2, 26 став 4 Закона о рехабилитацији (“Службени гласник РС” бр.92/11), првостепени суд је закључио да тужиоци као родитељи рехабилитованог лица имају право на накнаду нематеријалне штете, те је применом одредбе члана 200 Закона о облигационим односима, тужиоцима досудио накнаду нематеријалне штете у износу од по 672.000,00 динара узимајући у обзир да је између тужилаца, као родитеља и рехабилитивног лица постојала трајнија заједница живота, да је ВВ у затвору провео 336 дана, да су у том периоду тужиоци били раздвојени од сина, преживљавали болне тренутке с обзиром да су знали да им је син у затвору, да борави у неусловним просторијама у друштву криминалаца, убица, малтретиран, осуђен на казну затвора. Преко досуђеног, до траженог износа, тужбени захтев на име накнаде нематеријалне штете одбијен је као превисоко постављен.

Захтев тужилаца за накнаду материјалне штете на име трошкова насталих кривичним поступком у износу од по 77.250,00 динара и то на име плаћене накнаде адвокату за посете у притвору и затвору по 16.500,00 динара, за заступање на главном претресу, састав ванредног правног лека – захтева за ванредно ублажавање казне у износу од 30.000,00 динара, првостепени суд је одбио с обзиром да тужиоцу нису доказали да су тражене трошкове исплатили адвокату нити да су их исплатили у траженом износу, па је применом одредбе члана 231 став 2 Закона о парничном поступку одлучио по терету доказивања. Одбијен је и захтев за накнаду материјалне штете на име састава два захтева упућена надлежној комисији при Министарству правде за рехабилитационо обештећење у укупном износу од 39.500,00 динара стога што тужиоци нису доказали да су наведени износ исплатили адвокату.

Одлука о трошковима парничног поступка донета је применом одредбе члана 153 став 2 Закона о парничном поступку с обзиром да су тужиоци делимично успели у спору, а предлог тужилаца за ослобађање од плаћања свих трошкова поступка одбијен је пошто тужиоци нису доставили доказе на основу којих би се утврдило да према свом имовном стању нису у могућности да ове трошкове сносе, што су били дужни према члану 169 Закона о парничном поступку.

По оцени Апелационог суда, жалбом тужене основано се истиче да је побијана одлука у другом и четвртом ставу изреке донета погрешном применом материјалног права, те да је првостепени суд одлучујући о праву тужилац на рехабилитационо обештећење погрешно применио одредбу члана 26 став 4 Закона о рехабилитацији.

Тужиоци су тужбени захтев засновали на одредбама Закона о рехабилитацији (“Службени гласник РС” бр.92/11) којим су прописани услови за рехабилитацију, круг лица активно легитимисаних за подношење захтева за рехабилитацију, као и услови и круг лица легитимисаних за остварење права на враћање имовине, односно обештећење за ту имовину и право на рехабилитационо обештећење.

Одредбом члана 21 става 2 Закона о рехабилитацији прописано је да право на рехабилитационо обештећење имају и брачни друг, деца и родитељи, односно браћа и сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица, у складу са одредбом члана 26 став 4 овог закона.

Према одредбама члана 26 став 3 Закона о рехабилитацији право на рехабилитационо обештећење - у виду накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи - има рехабилитовано лице и лице из члана 7 тачка 5 овог закона.

Према одредби члана 26 став 4 истог закона, лица из члана 21 став 2 (брачни друг, деца и родитељи, односно браћа, сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица) имају право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због смрти рехабилитованог лица, под условом да је између њих и умрлог рехабилитованог лица постојала трајнија заједница живота, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

На основу цитираних одредаба закона тужиоци, као родитељи рехабилитованог лица, сада покојног ВВ, немају право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе свога сина, будући да ово право – накнада нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе у смислу члана 26 став 3 Закона о рехабилитацији припада само рехабилитованом лицу и његовом детету, рођеном у установи за извршење санкиција или које са њим у тој установи провело део времена или је за то време расло без родитељског старања (члан 7 тачка 5 наведеног закона). Родитељима, као лицима из члана 21 став 2 Закона о рехабилитацији према одредби члана 26 став 4 истог закона, припада само право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове услед смрти рехабилитованог лица, што подразумева да је рехабилитовано лице преминуло на издржавању казне и под условом да је између њих и умрлог рехабилитованог лица постојала трајнија заједница живота. У конкретном случају јесте утврђено да је између ВВ и тужилаца постојала трајна заједница живота, али будући да је ВВ преминуо дана ...године, дакле 15 година након повратка са издржавања казне, те да током поступка нису изнете ни тврдње нити предлагани докази да је смрт наступила у вези са неоснованим лишењем слободе, то нису испуњени кумулативни услови прописани одредбом члана 26 став 4 Закона о рехабилитацији за остварење права тужилаца на накнаду нематеријалне штете коју потражују.

На основу свега изложеног, душевни болови тужилаца због повреде њихових личних права услед раније осуђиваности њиховог сина као рехабилитованог лица, ма колико били стварни и дубоки, не представљају правно признату штету по одредбама Закона о рехабилитацији као посебног закона, али ни по одредбама члана 172 и 200 Закона о облигациним односима, као општег прописа чијом сходном применом се рехабилитационо обештећење остварује.

Следом реченог, а применом одредбе члана 394 тачка 4 у вези са одредбом члана 387 тачка 5 Закона о парничном поступку, првостепена пресуда је преиначена у другом и четвртом ставу изреке одлуком садржаном у првом ставу изреке ове пресуде.

Супротно жалбеним наводима тужилаца правилна је одлука првостепеног суда којом је одбијен захтев за накнаду материјалне штете. Наиме, према ставу другостепеног суда тужиоци као родитељи посмртно рехабилитованог лица немају право на рехабилитационо обештећење за материјалну штету, због чега се разлози за одбијање захтева тужилаца тичу основа, а не обима и висине тражене накнаде штете

(како је то првостепени суд погрешно закључио), па изнети жалбени разлози не утичу на правилност одлуке у наведеном делу.

Према одредби члана 26 став 1 Закона о рехабилитацији, рехабилитовано лице има право на обештећење за материјалну штету насталу због повреде права и слобода, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

Полазећи од наведене одредбе закона којом је право на накнаду материјалне штете дато искључиво рехабилитованом лицу, произлази да сва остала лица која по овом закону имају право на рехабилитационо обештећење у виду нематеријалне штете (брачни друг, деца и родитељи, односно браћа и сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица), немају сопствено право на накнаду материјалне штете, због чега према Закону о рехабилитацији нису активно легитимисани да исту потражују.

У конкретном случају рехабилитовано лице ВВ право на материјалну штету по Закону о рехабилитацији није могао да стекне, јер је преминуо пре доношења решења о рехабилитацији - према утврђеном чињеничном стању преминуо је дана 9.8.2016.године, његова супруга је захтев за рехабилитацију поднела дана 5.12.2016. године, а решење о рехабилитацији постало је правноснажно дана 11.12.2017. године од када и наступају правне последице рехабилитације прописане чланом 3 истог закона и од када рехабилитовано лице, поред осталих права, стиче и право на рехабилитационо обештећење за материјалну штету.

Само у ситуацији да је рехабилитовано лице у време смрти имало право на материјалну штету по Закону о рехабилитацији, потраживање накнаде би у смислу општих одредаба Закона о облигационим односима о накнади штете, као имовинско право, и члана 1 став 2 Закона о наслеђивању чинило његову заоставштину и могло бити предмет наслеђивања, па би према овим општим одредбама законски наследници рехабилитованог лица ово потраживање могли наследити. Право на рехабилитационо обештећење за материјалну штету прелази на наследнике рехабилитованог лица под условом да је оно за живота поднело захтев за накнаду штете Комисији за рехабилитацију или након подношења тужбе парничном суду.

На основу изложеног неосновани су сви жалбени наводи тужилаца којима се указује на погрешну примену материјалног права приликом одлучивања о обиму и висини материјалне штете будући да тужиоци ни по Закону о рехабилитацији ни по Закону о наслеђивању (премда нису ни доказали да су законски наследници рехабилитованог лица) немају право на накнаду коју потражују, па су без утицаја указивања жалилаца да је висина штете доказана.

Како тужиоци током првостепеног поступка нису доставили ниједан доказ о свом имовном стању, одлука у десетом ставу изреке побијане пресуде донета је правилном применом одредаба члана 168 и члана 169 Закона о парничном поступку.

На основу изложеног, применом одредбе члана 390 став 1 и члана 401 тачка 2 у

вези са одредбом члана 387 тачка 2 Закона о парничном поступку донета је одлука садржана у другом ставу изреке ове пресуде.

Како тужиоци нису успели у жалбеном поступку, њихов захтев за накнаду трошкова другостепеног поступка је као неоснован одбијен применом члана 165 став 1 Закона о парничном поступку, одлуком садржаном у трећем ставу изреке ове пресуде.

Одлука о трошковима другостепеног поступка садржана у четвртом ставу изреке ове пресуде донета је применом одредбе члана 165 став 2 Закона о парничном поступку, а досуђени износ чини трошак тужене на име састава жалбе у износу од 18.000,00 динара одмерено по АТ важећем на дан пресуђења, сразмерно вредности побијаног дела пресуде у смислу одредбе члана 153 и 162 Закона о парничном поступку.

Председник већа-судија
Весна Станковић, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић